

Nr 69

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97); given Stockholms slott den 26 februari 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

GUSTAF ADOLF

Ulla Lindström

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring i barnavårdslagen att barnavårdsnämnd uttryckligen blir ålagd att stödja ungdomens föreningsliv. Av lagändringen följer att kommunalt stöd i fortsättningen kan lämnas också till de politiska ungdomsorganisationerna.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)**

Härigenom förordnas, att 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 skall er-
hålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

3 §.

Barnavårdsnämnden har
att göra sig väl förtrogen med
barns och ungdoms levnadsförhål-
landen inom kommunen samt därvid
särskilt uppmärksamma sådana un-
deråriga som med hänsyn till kropps-
lig eller själslig hälsa och utrustning,
hem- och familjeförhållanden samt
omständigheterna i övrigt kunna an-
ses vara särskilt utsatta för risk att
utvecklas ogynnsamt,

att verka för önskvärda förbät-
tringar i fråga om kommunens barna-
vård samt därvid i mån av behov och
möjligheter främja anordningar för
bättre fritidsförhållanden för barn
och ungdom,

att lämna allmänheten råd och
upplysningar i frågor som äga sam-
band med nämndens verksamhet,

att förvalta egendom som hör till
kommunens barnavård, i den mån

(Föreslagen lydelse)

Barnavårdsnämnden har

att göra sig väl förtrogen med
barns och ungdoms levnadsförhål-
landen inom kommunen samt därvid
särskilt uppmärksamma sådana un-
deråriga som med hänsyn till kropps-
lig eller själslig hälsa och utrustning,
hem- och familjeförhållanden samt
omständigheterna i övrigt kunna an-
ses vara särskilt utsatta för risk att
utvecklas ogynnsamt,

att verka för önskvärda förbät-
tringar i fråga om kommunens barna-
vård samt därvid i mån av behov och
möjligheter främja anordningar för
bättre fritidsförhållanden för barn
och ungdom,

*att stödja den personlighetsutveck-
lande och samhällsfostrande verk-
samhet som utövas genom ungdö-
mens egna sammanslutningar,*

att lämna allmänheten råd och
upplysningar i frågor som äga sam-
band med nämndens verksamhet,

att förvalta egendom som hör till
kommunens barnavård, i den mån

(Nuvarande lydelse)

ej förvaltningen uppdragits åt annan nämnd eller åt särskild styrelse,

att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden som angå nämndens verksamhet samt

att även i övrigt ombesörja sådana angelägenheter som avse kommunens barnavård och äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

(Föreslagen lydelse)

ej förvaltningen uppdragits åt annan nämnd eller åt särskild styrelse,

att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden som angå nämndens verksamhet samt

att även i övrigt ombesörja sådana angelägenheter som avse kommunens barnavård och äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 26 feb-
ruari 1965.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Lindström fråga om *ändring i barnavårdslagen* samt anför.

Vid tillkomsten av *barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)* underströks starkt den allmänt stimulerande och förebyggande verksamhetens stora betydelse för samhället. För att möjliggöra önskvärd frihet i tillämpningen reglerades verksamheten inte i detalj. Det förutsattes bl. a. att barnavårdsorganen skulle samarbeta med lokala ungdomsorganisationer och ge organisationslivet ett praktiskt stöd. Sådant stöd har också lämnats, bl. a. i form av kommunala bidrag. Det har i stor utsträckning samordnats med statsbidragen till ungdomens föreningsliv. Statsbidrag utgår numera också till de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet. I rättspraxis har emellertid den ståndpunkten intagits att kommunala bidrag inte får utgå till politisk verksamhet. Till följd härav kan det statliga och det kommunala stödet av ungdomsorganisationerna inte samordnas helt och därför inte heller nå full effekt. Jag har därför låtit utarbeta förslag till ändring i barnavårdslagen i syfte att klarlägga att kommunalt stöd skall kunna lämnas till all ungdomsverksamhet som kan anses lämplig med hänsyn till den allmänna ungdomsvården.

Under ärendets beredning har överläggningar ägt rum med Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet.

I skrivelse den 28 januari 1965 har 1962 års ungdomsutredning understrukit vikten av en skyndsam behandling av ärendet.

Gällande bestämmelser m.m.

Bestämmelserna om *barnavårdsorganens allmänt förebyggande verksamhet* upptas i 1 kap. barnavårdslagen. I 1 § anges samhällets vård av barn och ungdom (barnavård) ha till syfte att främja en gynnsam utveckling av de unga och goda uppväxtförhållanden i övrigt för dem. Enligt 2 § ankom-

mer det på varje kommun att sörja för sin barnavård enligt vad som stadgas i barnavårdslagen och att även i övrigt genom lämpliga anordningar och åtgärder verka för det i 1 § angivna syftet. I paragrafen fastslås vidare att det skall finnas en barnavårdsnämnd i varje kommun. Vid befattning med ärenden rörande ungdom över 15 år äger nämnden kalla sig ungdomsnämnd. Nämndens uppgifter på den allmänt förebyggande verksamhetens område anges i 3 §. Dessa uppgifter består i att utöva en allmän tillsyn över barns och ungdoms levnadsförhållanden inom kommunen, varvid nämnden särskilt skall uppmärksamma sådana underåriga som kan anses speciellt utsatta för risk att utvecklas ogynnsamt, att verka för önskvärda förbättringar i fråga om kommunens barnavård samt därvid i mån av behov och möjligheter främja anordningar för bättre fritidsförhållanden för barn och ungdom samt att lämna allmänheten råd och upplysningar i frågor som äger samband med nämndens verksamhet. Ehuru kommunens ansvar för den allmänna ungdomsvården sålunda ligger på barnavårdsnämnden, föreligger inte något hinder mot att kommunen för denna verksamhet anlitar annat organ. I åtskilliga kommuner har också befattningen med den allmänna ungdomsvården uppdragits åt skolstyrelsen eller åt ett för uppgiften särskilt tillsatt organ, såsom ungdomsstyrelse. Begreppet allmänt förebyggande verksamhet bör ges en vidsträckt tolkning. Därunder kan sålunda rymmas främjande av goda fritidsförhållanden för ungdom, såsom inrättande av idrottsanläggningar och klubblokaler m. m., bevakande av särskilda barn- och ungdomsintressen vid stadsplanering, upplysningsverksamhet av skilda slag inom barnavårdens område m. m. Kommunen kan också exempelvis, med eller utan statligt stöd, ge studiecirklar, fritidsgrupper av skilda slag m. m. ett ekonomiskt eller annat praktiskt stöd.

I tre utslag den 20 februari 1964 har regeringsrätten (Regeringsrättens årsbok 1964 not. S 60 samt I 42 och 43) förklarat, att kommun inte lagligen kan lämna bidrag till politisk ungdomsorganisation, om inte genom särskilda föreskrifter eller eljest säkerhet skapas för att medlen inte kommer att främja organisationens politiska verksamhet. Det kan nämligen enligt regeringsrätten inte anses ligga inom den kommunala kompetensen att understödja politisk verksamhet.

Frågan om *statligt stöd till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet* aktualiserades år 1953 i samband med omläggningen av samhällets nykterhetspolitik. Anslag anvisades för ändamålet första gången för budgetåret 1954/55. Bestämmelser om villkor för erhållande av bidrag har utfärdats i kungörelsen den 30 juni 1954 (nr 575) angående statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet (ändrad 1957: 307 och 1964: 511) samt kungörelsen den 4 juni 1964 (nr 510) om statsbidrag till vissa ungdomsorganisationers centrala verksamhet.

Enligt förstnämnda kungörelse utgår statsbidrag för anordnande av ungdomsledarkurser och för främjande av fritidsverksamhet bland ungdom

genom anordnande av fritidsgrupper. Bidrag för anordnande av ungdomsledarkurser utgår till riksorganisation, vars verksamhet är särskilt inriktad på ungdom i åldern 12—25 år, samt till samarbetande sådana organisationer under förutsättning, att vederbörande organisation bereder medlemmarna möjlighet att ägna sig åt fritidsverksamhet av den art, som anges i särskilda av skolöverstyrelsen meddelade föreskrifter, och att organisationen bland medlemmarna bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet. Bidrag utgår inte till politisk organisation i annan mån än att bidrag kan utgå för ungdomsledarkurs, som av skolöverstyrelsen godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet anordnar i samverkan med politisk ungdomsorganisation. I årets statsverksproposition (bil. 10 s. 150) föreslås, att dessa särbestämmelser för politiska organisationer slopas. Bidrag för anordnande av ungdomsledarkurser utgår inte till organisation, som har till huvudsaklig uppgift att tillvarata medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen. Inte heller utgår bidrag till organisation med mindre än 3 000 medlemmar eller till samarbetande organisationer, vilkas sammanlagda medlemsantal inte uppgår till 3 000. Bidrag för främjande av fritidsverksamhet bland ungdom genom anordnande av fritidsgrupper utgår till studieförbund eller kommun, som har åtagit sig att vara huvudman för fritidsverksamheten. Bidrag utgår inte till fritidsverksamhet, som i annan ordning understödjes med statsmedel eller som anordnas av organisation, vilken har till huvudsaklig uppgift att tillvarata medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen. Före 1957 års ändring i kungörelsen utgick bidrag inte heller till fritidsverksamhet som anordnades av politisk organisation. Numera kan bidrag utgå också till sådan organisation. Som villkor för bidrag gäller dock bl. a. att politisk eller religiös propaganda inte förekommer vid gruppens sammankomster.

Enligt 1964 års kungörelse kan ungdomsorganisation erhålla statsbidrag till kostnaderna för sin centrala verksamhet. Sådant s. k. organisationsbidrag har ersatt tidigare utgående bidrag till instruktörsverksamhet och är uppdelat på tre bidragsposter, nämligen grundbidrag, instruktörsbidrag och rörligt bidrag. Instruktörsbidragen reglerades tidigare i 1954 års kungörelse. Ursprungligen kunde sådant bidrag inte utgå till politisk organisation. År 1957 vidtogs den ändringen att bidrag i fortsättningen kunde utgå för en av godkänt studieförbund anställd instruktör även om denne var verksam inom politisk ungdomsorganisation. Numera erhåller de politiska ungdomsorganisationerna organisationsbidrag till hela sin verksamhet och har i bidragshänseende samma ställning som övriga ungdomsorganisationer. För statsbidrag enligt 1964 års kungörelse gäller följande villkor: Organisationen skall vara uppbyggd och fungera enligt vedertagna demokratiska principer samt öppet ta ställning för demokratin. Den skall bedriva en till kamratskap fostrande verksamhet. Antalet medlemmar i åldern 12—25 år skall uppgå till minst 3 000.

Föredraganden

Med de snabba och genomgripande förändringar, som har karakteriserat vårt samhällsliv under senare år, ställs ständigt ökade krav på den stimulerande och förebyggande verksamhet som brukar benämnas allmän ungdomsvård. Denna utgör en central uppgift för de barnavårdande organen. Liksom barna- och ungdomsvården i övrigt är denna gren av verksamheten i främsta rummet en kommunal angelägenhet, som det ankommer på barnavårdsnämnderna att handha. Det står dock fritt för kommunerna att anlita andra organ än barnavårdsnämnderna för den allmänna ungdomsvården. I ett stort antal kommuner har uppgiften lagts på skolstyrelsen eller särskilt tillsatt organ, t. ex. ungdomsstyrelse. Detta innebär inte att barnavårdsnämnden är befriad från allt ansvar för den allmänna ungdomsvården inom kommunen. Barnavårdsnämnden har i sin egenskap av centralorgan för kommunens barna- och ungdomsvård alltid ytterst ansvaret för att erforderliga åtgärder och anordningar vidtas till främjande av en gynnsam utveckling av de unga och goda uppväxtförhållanden i övrigt för dem.

Ungdomen bedriver genom sina egna organisationer ett personlighetsfostrande och samhällsfostrande arbete, som är av den största betydelse. Det finns all anledning för samhället att stödja denna verksamhet. I det föregående har jag redogjort för det statliga stödet av ungdomens föreningsliv. Också kommunerna lämnar som ett led i den allmänna ungdomsvården betydande bidrag till ungdomsorganisationernas verksamhet. Denna bidragsgivning följer i stor utsträckning normerna för statens stöd till ungdomsorganisationerna. Medel anvisas sålunda till fritidsgruppverksamhet, instruktörsbidrag och ledarutbildning. Utöver dessa bidrag förekommer en rad andra stödformer, såsom hyresbidrag, stipendiebidrag, lägerbidrag, bidrag till nystartade föreningar och administrationsbidrag. Vissa kommuner har anställt en eller flera ungdomskonsulenter med uppgift att stödja ungdomens föreningsliv, ge råd och tips i fråga om exempelvis mötesprogram och reklam, organisera kommunal ungdomsverksamhet och ungdomsledarutbildning samt svara för planering, arrangemang och kampanjer m. m. på ungdomsverksamhetens område. I städer och större tätorter kan finnas heltidsanställda ungdomsledare.

Någon uttrycklig lagbestämmelse om kommunalt stöd åt ungdomens föreningsliv finns för närvarande inte. Vid tillkomsten av den nya barnavårdslagen underströks emellertid vikten av att barnavårdsorganen i sin allmänt förebyggande verksamhet samarbetar med bl. a. lokala ungdomsorganisationer samt tar väl vara på de erfarenheter och frivilligkrafter som dessa förfogar över och ger organisationslivet ett praktiskt stöd. Vad som nu har aktualiserat frågan om en författningsmässig reglering av det kommunala stödet åt ungdomsorganisationerna är de avgöranden av regeringsrätten

som jag har berört tidigare. Enligt dessa anses det falla utanför den kommunala kompetensen att stödja de politiska ungdomsorganisationerna.

I vårt samhälle, som är byggt på folkstyre, fyller de politiska ungdomsorganisationerna en mycket betydelsefull ungdoms- och samhällsfostrande funktion. I fråga om statliga organisationsbidrag är de helt likställda med övriga ungdomssammanslutningar. Om kommunerna är förhindrade att stödja de politiska ungdomsorganisationerna, innebär detta att statens och kommunernas stöd åt ungdomsorganisationernas verksamhet delvis kommer att grunda sig på skilda målsättningar. Denna brist på överensstämmelse finner jag otillfredsställande och olycklig. De samhälleliga insatserna från statens och kommunernas sida måste enligt min åsikt kännetecknas av en helhetssyn, så att olika stöd- och stimulansåtgärder syftar till att komplettera varandra. Bristande samstämmighet i det grundläggande betraktelsesättet kan leda till att verkan förfelas eller uteblir. De politiska ungdomsorganisationerna bör därför också såvitt angår kommunalt stöd behandlas på samma sätt som andra ungdomsorganisationer. Vid överläggningar som ägt rum med stadsförbundet och kommunförbundet har dessa biträtt min ståndpunkt i denna fråga.

Det kommunala stödet åt ungdomsorganisationernas verksamhet ingår som ett betydelsefullt led i barnavårdsorganens allmänna ungdomsvård. Det bör därför regleras inom barnavårdslagens ram. Detta kan lämpligen ske genom att infoga ett stadgande i ämnet bland de bestämmelser i lagens 3 § som anger barnavårdsnämndens allmänt förebyggande uppgifter. Med hänsyn till vad som har uttalats under förarbetena till dessa bestämmelser får det redan nu anses åligga barnavårdsorganen att stödja ungdomens föreningsliv. Att det stadgande som jag föreslår riktas till barnavårdsnämnden hindrar inte att kommunen stödjer föreningslivet på annat sätt än genom barnavårdsnämnden, t. ex. genom skolstyrelsen eller särskild ungdomsstyrelse. Detta framgår av vad jag nyss har sagt om den kommunala organisationen för allmän ungdomsvård.

Jag har redan nämnt att kommunernas stöd åt ungdomsverksamheten kan lämnas på en rad olika sätt. Det är inte min avsikt att kommunerna skall bli bundna att ge sitt stöd i en viss form, t. ex. genom ekonomiska bidrag, utan kommunerna skall också i fortsättningen själva få avgöra både omfattningen och formen för detta stöd. Det är givet att stödet måste anpassas efter föreliggande behov och resurser.

Ehuru det närmaste syftet med lagregleringen är att undanröja det hinder som har ansetts föreligga mot kommunalt stöd åt de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet, bör stadgandet utformas så att det kommer att avse all ungdomsverksamhet. Som villkor för statsbidrag till ungdomsorganisation gäller att organisationen är uppbyggd och fungerar enligt vedertagna demokratiska principer och öppet tar ställning för demokratin samt att den bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet. I sak bör samma

förutsättningar gälla för kommunalt stöd. Frågan synes dock böra regleras på ett annat sätt i barnavårdslagen. Jag föreslår därför att de nämnda förutsättningarna får komma till uttryck i beskrivningen av den ungdomsverksamhet som åsyftas. Detta torde kunna ske genom ett stadgande av innebörd, att barnavårdsnämnden skall stödja den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet som utövas genom ungdomens egna samslutningar. Givet är att det kommunala stödet måste lämnas enligt objektiva grunder. Det får t. ex. inte förekomma att en viss politisk eller religiös riktning ensidigt gynnas. Någon uttrycklig bestämmelse härom kan emellertid inte anses behövlig.

I enlighet med vad jag nu anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)*.

Vid barnavårdslagens tillkomst inhämtades yttrande från lagrådet över lagen i dess helhet. Den nu föreslagna lagändringen synes dock vara av sådan beskaffenhet att lagrådet inte behöver höras över den. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga nämnda lagförslag.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Inga Lestner